

גבולות היחידה: פרק לב פסוקים כא-כט

נושא היחידה: חלקו של אהרון, תגובת משה וביצוע דבר ה' על ידי בני לוי

כתבה: מוריה שטרן

הסבר כללי: העם נענש על חטא העגל, ו-3000 איש מתים בידי בני לוי. דווקא שבט לוי הורגים – כי זה השבט היחיד שאף אחד ממנו לא חטא! ניגוד: בשיעור הקודם למדנו על תפילת משה שהתקבלה, ועם ישראל ניצל מכליה, אז בכל זאת מי שחטא יקבל את עונשו. ולמה בכל זאת הקב"ה מעניש? אלא ש"כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בן ירצה (משלי ג', י"ב). ה' מעניש אותנו דווקא משום שהוא אוהב אותנו ואכפת לו מאיתנו! וגם לפעמים ה' סולח אבל לא מוותר לגמרי על העונש, כי עונש זה תיקון. אם שברתי למישהו משהו, גם אם הוא סולח אנחנו צריכים לתקן.

פתיחה - במי אימא נוזפת?

נדון עם התלמידים:

נניח אתם מתארחים בבית של חבר ושניכם לא הכנתם שיעורי בית (לא קורה אף פעם ☺). במי אימא של החבר תנזוף –בכם או בחבר? וודאי שבחבר. למה? כי היא אמא שלו והיא צריכה לדאוג לו ולא לכם. בכם אמא שלכם תנזוף...

גם כאן בשיעור שלנו נראה שהקב"ה מעניש את ישראל. אבל דווקא העונש מראה שאכפת לו מאתנו, שהוא כמו אבא שלנו...

עיון בפסוקים:

מפגש עם הפסוקים – פסוק כא – מה קרה?

לאחר השמדת העגל פונה משה לאהרון, ומנסה לברר איתו את אשר ארע:

"ויאמר משה אל אהרן: מה עשה לך העם הזה כי הבאת עלי חטאה גדולה?"

ננסה לקרוא את המשפט הזה של משה בווריאציות שונות ולאחר מכן להחליט עם התלמידים מה בעיניהם המתאים ביותר:

- בכעס גדול (אפשר לדמיין את משה רוקע ברגלו מרוב כעס)
- ברוך ובנעימות (אפשר לדמיין את משה מניח יד על כתפו של אחיו הגדול)
- ביאוש (אפשר לדמיין את משה פוכר [מוערך, לוחץ] אצבעותיו ומרים מבט כלפי מעלה)
- בתוכחה (לא בצעקות אלא בנועם אך בתקיפות. תוכחה מתוך אהבה)

נקשיב לתלמידים ונבקש לנמק.

משה וודאי לא כעס על אהרון וגם לא היה מיואש. הוא ניגש אל אהרון כדי לברר מה קרה. נסיף לכך את העובדה שאהרון היה אחיו הגדול של משה ונבין כי וודאי משה פנה אליו בכבוד

ובנועם.

מפגש עם הפסוקים – פסוקים כב-כד - תשובת אהרון:

נקרא את תשובת אהרון:

"וַיֹּאמֶר אֱהֲרֹן: אֵל יִחַר אַף אֲדֹנָי; אַתָּה יַדְעֵתָ אֶת הָעָם, כִּי בָרַע הוּא. וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים
אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ, כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לֹא יָדַעְנוּ מֶה הָיָה לוֹ. וַאֲמַר לָהֶם
לְמִי זָהָב, הַתְּפָרְקוּ וַיִּתְּנוּ לִי; וְאֶשְׁלַכְהוּ בְּאֵשׁ, וַיֵּצֵא הָעֶגְל הַזֶּה".

נבקש מהתלמידים למצוא בפסוקים הוכחה שמשה אכן פנה לאהרון בנועם.

עובדה: אהרון לא מרגיש מאוים. הוא גם מכבד את משה ("אֲדֹנָי") ומספר לו בהכנעה את אשר
ארע. הוא לא מאשים את העם אלא לוקח אחריות.

הרבה פעמים כשאנחנו טועים אנחנו נוטים להתנער מאחריות, להאשים אחרים, להתחמק. פה
אהרון מגלה הכול ולא מסתיר, וזוהי אחת מהגדולות שלו.

אהרון מבקש ממשה: "אֵל יִחַר אַף אֲדֹנָי". מעניין הוא שכל אחד מנסה שהשני לא יכעס: ה' כועס
(פסוק י: "הַנִּיחָה לִי וַיִּחַר אִפִּי בָהֶם") ומשה אומר לו: "לָמָּה ה' יַחַרְהוּ אֶפְךָ בְּעַמֶּךָ" (פסוק יא)
ו"שוב מִחֲרוֹן אֶפְךָ" (פסוק יב) ובאמת ה' מקבל זאת. ואז משה כועס (פסוק יט "וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה")
ועכשיו אהרון מרגיע אותו. דאגה מקסימה לזולת.

אהרון מספר למשה מה קרה.

נשווה בין פסוקים א-ג ובין הפסוקים הללו:

פסוקים א-ג	פסוקים כב-כד
וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֱהֲרֹן	
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ	וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ
פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב... וַיִּתְּפְרְקוּ... וַיָּבִיאוּ אֶל-אֱהֲרֹן	וַאֲמַר לָהֶם לְמִי זָהָב, הַתְּפָרְקוּ וַיִּתְּנוּ לִי
וַיִּקַּח מִיָּדָם, וַיַּצַּר אֹתוֹ בַּחֶרֶט, וַיַּעֲשֵׂהוּ עֶגְל מִסֵּכָה	וְאֶשְׁלַכְהוּ בְּאֵשׁ, וַיֵּצֵא הָעֶגְל הַזֶּה

מה חסר?

אהרון לא מספר שהעם נקהל עליו ולא מספר שהם דיברו אליו בצורה לא יפה, צורת ציווי,
"קום". הוא מספר בפשטות שהם אמרו לו והוא עשה. הוא לא מזכיר את חור ואת הריגתו ולא
מתאר את הסיטואציה הקשה בה היה נתון.

נדון: למה אהרון נהג כך? כי אהרון היה "אוהב שלום ורודף שלום". הוא אהב את עם-ישראל
למרות הכול. והוא גם ראה שמשה כועס ולא רצה להעצים את כעסו. לכן עידן ככל יכולתו את
מה שקרה. סיפר רק מה שהיה חשוב בעיניו.

נסכם מה אנו לומדים מאהרון:

1. לקחת אחריות
2. לא להפיל אחרים
3. לאהוב את עם ישראל בכל מצב

מהי תגובת משה?

משה שומע את אהרון ושותק. בינתיים אנחנו לא יודעים איך התקבלו אצלו דבריו של אהרון. בהמשך נראה שיש בליבו ביקורת על אהרון, אך למרות הכול – הוא שותק. וזו גדולה. נסו להיזכר האם אי עם כעסתם או היה לכם משהו בווער להגיד – ושתקתם.

מפגש עם הפסוקים – פסוקים כ"ה-כ"ט:

נקרא את השתלשלות העניינים:

"וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרַע הוּא, כִּי פָרַעַה אֶהְרֹן לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם. וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה, וַיֹּאמֶר: מִי לֵה' אֵלֵי; וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לְוִי. וַיֹּאמֶר לָהֶם, כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שִׁימוּ אִישׁ חֶרְבוֹ עַל יָרְכוֹ; עֲבְרוּ וְשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בַּמַּחֲנֶה, וְהָרְגוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת קָרְבוֹ. וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי לְוִי כְּדָבַר מֹשֶׁה; וַיִּפֹּל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: מָלְאוּ יְדֵכֶם הַיּוֹם לֵה', כִּי אִישׁ בָּבְנוּ וּבְאָחִיו וְלָתֵת עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה".

נסביר: "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרַע הוּא". העם היה פרוע – מתפרע, ממש כמו בעברית שלנו היום. התנהגות מופרעת – בלגן, בלבול.

וכאן מגיע ה"בום" הגדול – "כִּי פָרַעַה אֶהְרֹן לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם". משה מזכיר את חלקו של אהרון בעניין. כלומר משה השתכנע מדבריו של אהרון על חלקו בחטא. "לְשִׁמְצָה" – פעם יחידה בתורה שהמילה הזו מופיעה. גם היא משמעותה כמו בימינו. "להשמיץ" פירושו לגנות. איפה הם יהיו מושמצים? "בְּקִמְיָהֶם" הכוונה לאויביהם ("שבכל דור ודור קמים עלינו לכלותינו" – "קמים" פירושו אויבים).

מעשיו של משה:

משה עומד בשער המחנה וקורא: "מִי לֵה' אֵלֵי" – כלומר מי שנאמן לה' – שיבוא אלי. אנו מכירים את הביטוי הזה מ... מתתיהו החשמונאי, שקרא כך (בעקבות משה) אחרי הסיפור עם המזבח במודיעין. כאן מקור הביטוי.

"וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לְוִי" – שימו לב – "כל". מכאן לומדים ששבט לוי לא חטא. וודאי היו עוד בעם שלא חטאו, אך שבט לוי הוא השבט היחיד שאף אחד ממנו לא חטא. לאחר שבני לוי נקבצים משה מוסר להם את דבר ה'. הוא פותח במילים: "כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל". למילים הללו חשיבות רבה. ה' הוא אלוקי ישראל! הוא לא הולך לחפש עם אחר אחר שהעם חטא. הוא עדיין האלוקים שלנו. ודווקא משום כך הוא מעניש אותנו.

נזכיר את הדיון מתחילת השיעור – במי אמא תנזוף – בבן שלה או בבן של השכנים... ככה גם כאן. לקב"ה אכפת מעם ישראל, הוא כמו אבא שלנו. ודווקא בגלל זה הוא מעניש

אותנו. והעונש הוא לא נעים: בני לוי צריכים לעבור בעם ולהרוג את מי שחטא, גם אם הם מכירים אותו, אם הוא שכן שלהם או קרוב משפחה. בני לוי עושים כמו שנצטוו והורגים 3000 איש. באותה עת מנה עם ישראל 60 ריבוא, כלומר 600,000 גברים מגיל 20 ומעלה. בחישוב גס יוצא שעם-ישראל מנה באותה תקופה כ- 2 מיליון איש. 3000 איש מתוך שני מיליון (שביניהם גם ערב רב שעלה ממצרים) – זה לא הרבה. לאחר המעשה מכנס משה שנית את בני לוי ואומר להם: "מלאו ידכם היום לה', כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה". במעשה זה שעשיתם הבדלתם את עצמכם משאר העם. מרגע זה אתם "מלאים לה'". זה הרגע בו שבט לוי הופך להיות נבדל משאר עם-ישראל. עד אז הוא היה כאחד השבטים. ואולי הם לא חטאו כי היו משבטו של משה ויותר האמינו בו, והסכימו לחכות יום נוסף עד שירד...

הצעות להמחשה:

הקרנת קטע הצהרת האמונים לצה"ל (בסיכום השיעור) ועריכת טקס דומה בכיתה – הצהרת נאמנות לה' ולתורתו.

https://www.youtube.com/watch?v=Rs_rbSKDx4g (טקס השבעה בלטרון)

•

מסרים והפנמה:

- לא להתנער מאחריות. כשטועים – להודות בטעות, לא להאשים אחרים אלא להתמודד. מצריך אומץ – אבל משתלם!
- לאהוב את עם-ישראל גם כשסוטים מן הדרך – אהרון ניסה להגן על העם. הוא אמנם סיפר למשה מה קרה אך השמיט פרטים שמצביעים עד כמה העם היה במצב לא טוב.
- לשתוק גם כשיש מה להגיד...

מבט שלם:

מיקום שיעור זה בתוך מערך השיעורים על חטא העגל – התייחסות לפרק ל"ב בלבד:

הסיבה לחטא העגל ויצירת העגל

חטא העגל – החטא ותגובת הקב"ה

תפילת משה

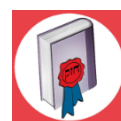
שבירת הלוחות

חלקו של אהרון, תגובת משה וביצוע דבר ה' על ידי בני לוי

תפילתו השנייה של משה

סיכום – השבועה:

נאמר לתלמידים: בשיעור הזה למדנו על התוצאה העצובה של חטא העגל. עם-ישראל הפר את הברית עם ה'. ואנחנו עכשיו רוצים לחדש את הברית הזו...

נספר לתלמידים כי כל חייל בסיום הטירונות (שלב ראשון של הצבא) מצהיר אמונים לצבא בטקס מרגש.

נקרין לתלמידים דקה של ההשבעה:

https://www.youtube.com/watch?v=Rs_rbSKDx4g (טקס השבעה בלטרון)

נאמר שעכשיו גם אנחנו רוצים להישבע.

נניח כולנו את היד על החומש הסגור והתלמידים יחזרו אחרי דברי המורה (כמו בטקס צבאי):

"אני מתחייב בזאת

להיות נאמן לאלוקי,

לשמור על התורה הקדושה

ולקיים את המצוות המתוקות.

אני מצהיר!

אני מצהיר!

אני מצהיר!"

בכיתות שהמורה יודע בוודאות שה"טקס" לא יצליח – שיעשה משהו חלופי בסגנון אחר תוך שמירה על העיקרון של הצהרת נאמנות לה' ולתורתו.

אפשרות נוספת: להקרין סרטון של ערוץ מאיר לילדים – סיפורי "לילה טוב", "מה קרה בראש חודש אלול" (תגית – חטא העגל).

<http://meirkids.co.il/%D7%9C%D7%99%D7%9C%D7%94-%D7%98%D7%95%D7%91/%D7%9E%D7%94-%D7%A7%D7%A8%D7%94-%D7%91%D7%A8%D7%90%D7%A9-%D7%97%D7%95%D7%93%D7%A9-%D7%90%D7%9C%D7%95%D7%9C/55496/v>

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

- קישור לחנוכה – מי לה' אלי
- קישור לפסח – "שבכל דור ודור קמים עלינו לכלותינו"

